

GIAI CẤP CÔNG NHÂN TRUNG QUỐC MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

NGUYỄN TÀI ĐÔNG (*)

Trong bài viết này, tác giả đã trình bày sự phát triển về mặt nội hàm của khái niệm giai cấp công nhân, luận chứng tính tiên phong, sứ mệnh lịch sử và vai trò lãnh đạo cách mạng của giai cấp công nhân Trung Quốc. Đồng thời, tác giả còn phân tích cấu trúc của giai cấp công nhân Trung Quốc hiện đại cũng như những biến động của nó trong thời gian qua trên các khía cạnh, như sự đa dạng trong phân bố, lợi ích, việc làm, giai tầng, thụ hưởng lợi nhuận và địa vị kinh tế, trình độ văn hóa và khoa học - kỹ thuật,...

Trong khoảng 10 năm trở lại đây, vấn đề giai cấp công nhân được các học giả Trung Quốc thảo luận hết sức sôi nổi, chủ yếu là do hai nguyên nhân: *một là, cách tiếp cận kiểu cũ về giai cấp công nhân không còn phù hợp với thực tiễn biến đổi của giai cấp công nhân Trung Quốc đương đại; hai là, phản đối lại quan điểm của một số học giả phương Tây, khi họ phủ nhận sự tồn tại cũng như tính tiên tiến của giai cấp công nhân.* Trong bài viết này, chúng tôi đề cập tới một số vấn đề lý luận và thực tiễn xoay quanh giai cấp công nhân Trung Quốc đương đại từ góc nhìn của các học giả Trung Quốc.

1. Về sự phát triển nội hàm khái niệm giai cấp công nhân

Một số học giả Trung Quốc đương đại cho rằng, cách định nghĩa và quan điểm của C.Mác về giai cấp công nhân (quần thể lao động không chiếm hữu tư liệu sản xuất, bị bắt buộc bán sức lao động, chịu sự bóc lột của giai cấp tư sản) không thể nêu lên và khái quát được trạng thái hiện tại của giai cấp công nhân Trung Quốc. Có nhiều cách định nghĩa về giai cấp công nhân ở Trung Quốc hiện nay, trong đó

một định nghĩa được lưu hành tương đối rộng rãi cho rằng, *"giai cấp công nhân Trung Quốc đương đại là một đoàn thể người lao động lấy thu nhập bằng lương làm nguồn sống chủ yếu, bao gồm công nhân trong công xưởng, cán bộ khoa học kỹ thuật (trong đó có cả giáo viên), nhân viên trong các ngành nghề dịch vụ, cán bộ công chức trong các cơ quan Đảng, Chính phủ cũng như nông dân vào thành phố làm thêm, v.v."*(1). Đương nhiên, định nghĩa này không phủ định quan điểm của chủ nghĩa Mác về giai cấp, song muốn lưu ý rằng các điều kiện lịch sử mới đã cung cấp cho nó những nội dung mới.

Phân tích định nghĩa này cho thấy, *một là, đội ngũ công nhân Trung Quốc đã trở thành một lực lượng rất đông đảo. Giai cấp công nhân được đề cập đến trước*

(*) Tiến sĩ, Phó Trưởng phòng Quản lý Khoa học và Đào tạo. Viện Triết học, Viện Khoa học xã hội Việt Nam.

(1) Lý Khôn Vân, Hoàng Tân Hiến, Hê Ái Bàn. *Biến động mới và tính tiên tiến của giai cấp công nhân Trung Quốc đương đại*, đăng trên *Tiền Tuyến*, nguyệt san của Thành ủy Bắc Kinh, Đảng Cộng sản Trung Quốc ngày 8-5-2003.

đây chỉ là những người lao động chân tay trong các nhà máy công nghiệp, song giai cấp công nhân hiện nay đã vượt rất xa so với phạm vi đó. *Hai là*, đội ngũ công nhân Trung Quốc phân bố rộng khắp mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Họ có mặt không chỉ trong các nhà máy công nghiệp, mà cả trong các ngành nghề hoặc lĩnh vực kinh tế khác, như thương nghiệp, ngân hàng, dịch vụ..., thậm chí trong lĩnh vực chính trị và văn hóa. *Ba là*, giai cấp công nhân Trung Quốc từ chỗ là giai cấp vô sản trước đây thì nay đã trở thành những người hữu sản với mức độ khác nhau.

Định nghĩa mới về giai cấp công nhân của các học giả Trung Quốc vừa phản ánh thực trạng biến động của giai cấp công nhân trong quá trình phát triển kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa ở Trung Quốc, vừa thể hiện quan điểm mới của Đảng Cộng sản Trung Quốc lúc đó về giai cấp công nhân, mà trực tiếp là quan điểm của Giang Trạch Dân. Trong "*Bài nói chuyện ngày 1 tháng 7*" (Nhân dịp kỷ niệm 80 năm thành lập Đảng Cộng sản Trung Quốc 1921 - 2001), Giang Trạch Dân đã khẳng định: "Cùng với cải cách mở cửa và phát triển xây dựng hiện đại hóa, đội ngũ giai cấp công nhân nước ta không ngừng lớn mạnh, tố chất đạo đức tư tưởng và tố chất văn hóa khoa học ngày một nâng cao, tính tiên tiến của giai cấp công nhân cũng đang phát triển, nên tầng giai cấp của Đảng không ngừng được tăng cường"(2).

2. Về tính tiên phong của giai cấp công nhân

Nói đến giai cấp công nhân không thể không nói đến tính chất tiên phong của nó. Các học giả Trung Quốc cho rằng, giai cấp công nhân Trung Quốc vẫn duy trì sứ mệnh lịch sử, giữ nguyên địa vị lãnh đạo và tính tiên phong của mình. Cơ sở đưa

đến kết luận đó là:

Thứ nhất, giai cấp công nhân hiện là lực lượng cơ bản thúc đẩy sự phát triển lực lượng sản xuất tiên tiến ở Trung Quốc. Điều này được nhìn nhận từ ba góc độ: giai cấp công nhân vừa là sản phẩm của sản xuất lớn xã hội hóa, vừa là người thúc đẩy lực lượng sản xuất tiên tiến phát triển; giai cấp công nhân vừa là đại biểu của yêu cầu phát triển lực lượng sản xuất tiên tiến, vừa là người mở đường cho sự phát triển đó; giai cấp công nhân là đội quân chủ lực trong việc xây dựng hiện đại hóa Trung Quốc.

Thứ hai, giai cấp công nhân Trung Quốc hiện nay có bản chất tiên tiến thích ứng với sự phát triển của thời kỳ mới. Họ không chỉ duy trì được bản chất tiên tiến vốn có của mình, mà còn thích ứng với sự phát triển của thời đại mới, thể hiện qua một số đặc trưng cơ bản: tính toàn diện tri thức, trí thức trở thành một bộ phận của giai cấp công nhân - điều trước đây chưa hề có; kiên định lý tưởng xây dựng chủ nghĩa xã hội mang đặc sắc Trung Quốc; có tư duy nhạy bén, sắc sảo, kiên trì thế giới quan và phương pháp luận của chủ nghĩa Mác.

Thứ ba, giai cấp công nhân có năng lực điều hành sự phát triển trong thời đại ngày nay. Thời đại ngày nay là thời đại phát triển của khoa học và công nghệ cao, thời đại kinh tế tri thức thay thế kinh tế công nghiệp, thời đại cạnh tranh thị trường khốc liệt chưa từng có. Trong điều kiện như vậy, ngoài giai cấp công nhân, không một giai cấp, giai tầng nào khác có thể điều khiển được con tàu phát triển.

(2) Trích theo Chu Cẩm Úy, Trần Hiến, Lý Minh Xán. "*Trong điều kiện lịch sử mới kiên trì và củng cố địa vị chủ nhân ông của giai cấp công nhân*". *Nhân dân nhật báo*, 18-10-2002.

<http://myy.cass.cn/file/200512021632.html>

Chỉ duy nhất giai cấp công nhân mới có thể: 1/ Đứng trên quan điểm, lập trường của chủ nghĩa Mác để nhìn nhận, phân tích và giải quyết vấn đề; 2/ Có tri thức khoa học - kỹ thuật hùng hậu, tố chất văn hóa tốt đẹp và kinh nghiệm thực tiễn phong phú; 3/ Có lý tưởng cao đẹp, tinh thần vì tập thể, vì đại cục, hướng tới tương lai, nỗ lực phấn đấu vì sự hùng mạnh của Trung Quốc.

Chính vì vậy, các học giả Trung Quốc nêu lên quan điểm cho rằng, toàn tâm, toàn ý dựa vào giai cấp công nhân là then chốt của cải cách thành công. Những năm gần đây, Đảng Cộng sản Trung Quốc đã đưa ra phương châm "*toàn tâm, toàn ý dựa vào giai cấp công nhân*", khẳng định giai cấp công nhân là lực lượng chính để cải cách và phát triển doanh nghiệp, cũng là lực lượng chính để giám sát, phòng chống tham nhũng cũng như thất thoát tài sản.

3. Về cấu trúc của giai cấp công nhân Trung Quốc hiện đại

Theo đánh giá của các học giả Trung Quốc, kết cấu nội tại của giai cấp công nhân Trung Quốc đương đại có những biến động lớn so với trước đây. Cụ thể là có 4 sự thay đổi sau:

Thứ nhất, về thành phần, giai cấp công nhân Trung Quốc có sự thay đổi từ hình thái đơn nhất sang hình thái đa dạng. Điều này biểu hiện ở chỗ, *một là*, công nhân lao động chân tay chuyển từ sản nghiệp thứ hai sang sản nghiệp thứ ba và tỉ lệ vượt quá công nhân sản nghiệp thứ hai. *Hai là*, từ công nhân thuộc chế độ duy nhất là công hữu chuyển hướng sang công nhân thuộc nhiều thành phần kinh tế có chế độ sở hữu đa dạng. *Ba là*, từ một giai tầng duy nhất chuyển hướng sang nhiều giai tầng. Trong kết cấu giai cấp công nhân Trung Quốc hiện nay,

ngoài giai tầng công nhân công nghiệp, còn bao gồm cả giai tầng trí thức, giai tầng quản lý và giai tầng cán bộ công chức. Tính đến năm 2003, giai cấp công nhân Trung Quốc ước khoảng 270 triệu người, trong đó công nhân công nghiệp khoảng 200 triệu người, trí thức khoảng 20 triệu người, cán bộ công chức trong các cơ quan khoảng 41 triệu người, sĩ quan, binh lính khoảng 3,5 triệu người(3). Trong một nghiên cứu vào đầu năm 2009(4), một số nhà nghiên cứu xã hội của Trung Quốc đã phân chia giai cấp công nhân Trung Quốc hiện nay thành 3 giai tầng chính: giai tầng công nhân nông dân, giai tầng công nhân phổ thông trong các doanh nghiệp phi công hữu và giai tầng nhân viên có việc làm phi chính quy.

Thứ hai, về đặc điểm lao động, giai cấp công nhân Trung Quốc có sự thay đổi từ hình thức lao động chân tay sang hình thức lao động trí óc. Năm 1997, số cán bộ khoa học - kỹ thuật trong các đơn vị quốc hữu đạt 20.495.000 người, tăng 3,72 lần so với số lượng năm 1978; bình quân có hơn 190 cán bộ khoa học - kỹ thuật/1000 công nhân, tăng 2,26% so với tỉ lệ năm 1978.

Thứ ba, về phương thức việc làm, giai cấp công nhân Trung Quốc có sự thay đổi từ hình thức kế hoạch sang hình thức hợp đồng. Hiện nay, công nhân tự do chọn lựa việc làm, phương thức hợp đồng do hai bên tự nguyện đã thay thế phương thức cũ, tính chất ổn định trong công việc cũng

(3) Trích theo Lý Khôn Vân, Hoàng Tân Hiến, Hê Ái Bán. "*Biến động mới và tính tiên tiến của giai cấp công nhân Trung Quốc đương đại*". *Sđđ*.

(4) Tham khảo "*Nghiên cứu một số vấn đề chủ thể giai cấp công nhân nước ta hiện nay phải đối mặt*", đăng trên trang nhà của Tổng Công hội toàn quốc Trung Hoa, ngày 25 - 2 - 2009.

linh hoạt hơn trước rất nhiều.

Thứ tư, về thu nhập cá nhân, thay đổi từ hình thức bình quân sang hình thức cách biệt tương đối lớn. Từ sau cải cách mở cửa, khoảng cách thu nhập giữa những người công nhân ngày càng lớn. Tuy nhiên, nhìn chung thu nhập của giai cấp công nhân được tăng cao, có không ít công nhân nắm giữ cổ phần của doanh nghiệp.

4. Về một số biến động của giai cấp công nhân Trung Quốc

Từ những thay đổi về cấu trúc như đã trình bày ở trên, có thể diễn giải sự biến động của giai cấp công nhân Trung Quốc như sau:

Một là, giai cấp công nhân phân bố theo xu hướng đa dạng hóa, nội bộ giai cấp công nhân ngày càng phân hóa thành nhiều giai tầng khác nhau. Kinh tế thị trường phát triển dẫn đến sự điều chỉnh kết cấu ngành nghề nói riêng và kết cấu nền kinh tế nói chung. Có thể nhìn thấy dòng chảy mạnh mẽ của giai cấp công nhân từ các đơn vị kinh tế quốc hữu, tập thể truyền thống sang các doanh nghiệp tư nhân và đầu tư nước ngoài. Theo thống kê, cuối năm 1991, số lao động trong khối kinh tế tư nhân và cá thể là 24.915.000 người, đến cuối năm 2001 đạt 74.741.000 người; tương ứng, số lao động trong khối quốc doanh từ 106.640.000 người giảm xuống còn 74.090.000 người⁽⁵⁾.

Những thay đổi này đã khiến giai cấp công nhân Trung Quốc từ một trạng thái tương đối cố định, đơn nhất như trước ngày càng phân hóa trở thành nhiều giai tầng khác nhau, như giai tầng người lao động phổ thông, giai tầng nhà quản lý doanh nghiệp, giai tầng nhà quản lý xã hội (cán bộ công chức làm việc trong cơ quan nhà nước và các đơn vị sự nghiệp), giai tầng trí thức (các loại cán bộ khoa

học - kỹ thuật khác nhau), hoặc cái gọi là giai tầng “cổ trắng”, “cổ xanh”. Ngoài ra, từ các góc độ khác nhau, có thể phân chia ra nhiều loại giai tầng khác nhau, như phân chia theo khu vực (thành phần) kinh tế nhà nước và kinh tế tư nhân, hay phân chia theo thu nhập (các nhóm thu nhập cao, thu nhập trung bình, thu nhập thấp và nghèo khổ).

Hai là, lợi ích và mâu thuẫn trong nội bộ các giai tầng thuộc giai cấp công nhân Trung Quốc ngày càng phức tạp và đa dạng hóa. Tuy lợi ích căn bản của họ thống nhất với nhau, song giữa các giai tầng khác nhau lại tồn tại các mâu thuẫn nhất định về lợi ích. Xét từ tính chất và nội dung của mâu thuẫn, những xung đột này không chỉ thể hiện trên khía cạnh thu nhập hay đời sống vật chất, mà còn thể hiện trên phương diện quyền lợi chính trị cũng như nhu cầu tinh thần, đời sống tâm lý. Có thể khái quát những mâu thuẫn giữa các giai tầng trong giai cấp công nhân Trung Quốc thành mâu thuẫn lợi ích vật chất, mâu thuẫn lợi ích chính trị và mâu thuẫn lợi ích tinh thần. Trong đó, mâu thuẫn lợi ích vật chất là mâu thuẫn lợi ích căn bản nhất, mâu thuẫn lợi ích chính trị là sự thể hiện tập trung của mâu thuẫn lợi ích vật chất, mâu thuẫn lợi ích tinh thần phản ánh mâu thuẫn lợi ích vật chất và mâu thuẫn lợi ích chính trị. Những khác biệt, mâu thuẫn và xung đột này ngày càng rõ nét và phức tạp. Trong đó, sự khác biệt và mâu thuẫn lợi ích giữa người lao động phổ thông và người sở hữu doanh nghiệp, người quản lý xã hội, giữa người thu nhập thấp và thu nhập cao là tương đối rõ nét, đặc biệt sự

(5) Xem: Cục Thống kê nhà nước Trung Quốc. *Niên giám thống kê Trung Quốc - năm 2001*. Nxb Thống kê Trung Quốc, 2001, tr. 140, 128.

khác biệt về lợi ích vật chất giữa công nhân sản xuất và nhân viên quản lý cấp cao trong doanh nghiệp (giám đốc nhà máy, bí thư đảng ủy, chủ tịch công đoàn) là sâu sắc nhất(6).

Ba là, sự đa dạng hóa về công việc, quan hệ lao động và cùng với đó là sự thay đổi quan niệm về việc làm, ý thức giai cấp và ý thức chủ thể. Sự chuyển đổi từ nền kinh tế kế hoạch sang kinh tế thị trường đã nâng cao quan niệm nghề nghiệp tự lực tự cường và ý thức cạnh tranh cho giai cấp công nhân, song nó cũng tạo ra cho người lao động cảm giác bất an về nghề nghiệp. Bên cạnh đó, do sự chậm trễ của cải cách thể chế chính trị, cơ chế cân bằng quyền lực bất hợp lý trong nội bộ doanh nghiệp và quyền dân chủ của công nhân không được thực hiện, nên giai cấp công nhân có cảm giác “bị bỏ rơi”; đặc biệt, ý thức làm thuê, ý thức tự kỷ và ý thức nhóm nhỏ ngày càng trở nên mạnh mẽ, trong khi ý thức giai cấp, ý thức làm chủ, ý thức tập thể lại có xu hướng suy giảm. Nhiều công nhân phổ thông cho rằng họ hoàn toàn không có vai trò về chính trị, không được bảo vệ về kinh tế, làm việc chỉ vì mưu sinh, kiếm tiền(7).

Theo các học giả Trung Quốc, có năm quyền lợi hợp pháp cơ bản của giai cấp công nhân cần được duy trì trong quá trình cải cách mở cửa: quyền bình đẳng về việc làm và lựa chọn nghề nghiệp, quyền có được thù lao lao động, quyền được đảm bảo an toàn lao động và bảo vệ sức khỏe, quyền thụ hưởng bảo hiểm xã hội và phúc lợi xã hội, quyền sở hữu tài sản. Hạt nhân của năm quyền lợi này là quyền có việc làm và quyền có thù lao lao động. Công việc, an toàn lao động và bảo hiểm phúc lợi xã hội là 3 thứ quyền lợi quyết định đến sự sống còn cơ bản của

giai cấp công nhân, quyền đạt được thù lao lao động có quan hệ đến sự tồn tại và phát triển của giai cấp công nhân, quyền sở hữu tài sản là nền tảng để công nhân trở nên giàu có. Quyền dân chủ của công nhân là sự đảm bảo cho việc thực hiện tất cả các quyền ở trên.

Bốn là, sự đa dạng hóa về xu hướng giai tầng. Do lợi ích các giai tầng trong giai cấp công nhân khác nhau nên lý tưởng và giá trị quan của họ cũng có xu hướng đa dạng hóa; do đó, sự lựa chọn của họ cũng khác nhau. Giai cấp công nhân Trung Quốc hiện nay là một quần thể rất lớn và phức tạp, trong nó đã hình thành các quần thể lợi ích khác nhau. Sự khác biệt về lợi ích chủ yếu thể hiện ở quan hệ lao động, phân phối thu nhập và sở hữu tài sản. Những sự khác biệt này càng lớn thì phân hóa giai tầng trong giai cấp công nhân càng mạnh. Đó là, *thứ nhất*, khác biệt về hình thái quan hệ lao động: giai cấp công nhân có thể chia thành các giai tầng như người quản lý nhà nước (công chức các cơ quan đảng, chính phủ); cán bộ viên chức các đơn vị sự nghiệp nhà nước; người quản lý doanh nghiệp; công nhân viên chức các doanh nghiệp quốc hữu, tập thể; người lao động trong các doanh nghiệp phi công hữu mới hình thành... *Thứ hai*, khác biệt về tính chất lao động, có thể chia thành các giai tầng sau: giai tầng trí thức lấy lao động trí óc làm chính; giai tầng cán bộ kỹ thuật chuyên nghiệp và người quản lý, quản trị doanh nghiệp; giai tầng công nhân phổ thông lấy lao động chân tay

(6) Xem: Triệu Vĩ. *Quá trình phân hóa giai tầng công chức trong các doanh nghiệp*. Nxb Vật giá Trung Quốc, 2001, tr.119.

(7) Xem: Triệu Vĩ. *Sđđ.*, tr. 69 – 70.

làm chính. Trí thức trở thành một bộ phận của giai cấp công nhân, tiêu biểu cho người lao động khoa học - kỹ thuật hiện đại, cung cấp thêm sức mạnh cho đội ngũ giai cấp công nhân, giữ cho giai cấp công nhân địa vị đại diện cho lực lượng sản xuất. *Thứ ba*, khác biệt về sở hữu tài sản, có thể chia ra các giai tầng sau: giai tầng công nhân sở hữu tư sản xã hội; giai tầng công nhân nắm quyền sở hữu tài sản doanh nghiệp của mình (tức người công nhân giữ cổ phiếu); giai tầng công nhân không có tư sản. Như vậy, giai cấp vô sản và giai cấp công nhân không còn là những từ đồng nghĩa. *Thứ tư*, khác biệt về phân phối thu nhập và mức sống, có thể chia ra các giai tầng sau: giai tầng công nhân có đời sống xã hội giàu có; giai tầng công nhân trung lưu trong xã hội; giai tầng công nhân trung bình trong xã hội; giai tầng công nhân nghèo khó(8).

Năm là, sự biến đổi to lớn về thụ hưởng lợi nhuận và địa vị kinh tế. Bình quân thu nhập lương của giai cấp công nhân được nâng cao một cách ổn định. Kết dư lương khiến một bộ phận công nhân dần dần hình thành tư sản cá nhân, bao gồm cả tư sản tiền tệ và đầu tư dân gian. Đồng thời, một bộ phận công nhân bắt đầu có sở hữu doanh nghiệp dưới hình thức cơ bản là nắm giữ cổ phiếu, kỳ phiếu,... Nghĩa là số này có thể tham gia thụ hưởng lợi nhuận, tức vừa có thu nhập bằng lương vừa có thu nhập bằng sở hữu tài sản. Xây dựng được cơ chế để người công nhân có thể tham gia thụ hưởng lợi nhuận là tìm ra con đường làm cho họ trở nên giàu có. Nếu chỉ đơn thuần dựa vào lương, người công nhân sẽ không thể giàu có được. Vì vậy, cơ chế cổ vũ quyền sở hữu tài sản là hình thức quan trọng để hiện thực hóa chế độ công hữu. *Nghị quyết đầy*

manh thêm một bước công tác nhân tài của Quốc Vụ viện Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc (2003) khẳng định cần phải "xây dựng, kiện toàn chế độ quyền sở hữu tài sản hiện đại, cơ chế cổ vũ khích lệ tìm kiếm quyền sở hữu tài sản". Hạt nhân của cơ chế cổ vũ quyền sở hữu tài sản là người công nhân tham gia thụ hưởng lợi nhuận doanh nghiệp, tính chất của nó vừa là cải cách chế độ phân phối trong các doanh nghiệp, vừa là cải cách ở chiều sâu chế độ quyền sở hữu tài sản. Đó là một trong những biểu hiện của sự đa dạng hóa chủ thể quyền sở hữu tài sản trong chế độ doanh nghiệp hiện đại, thể hiện nội hàm mới của chế độ quyền sở hữu tài sản hiện đại. Trong cơ chế đó, công nhân vừa là người lao động, vừa là người nắm quyền sở hữu tài sản doanh nghiệp; họ có thay đổi lớn về địa vị kinh tế, tham dự quản lý và vai trò giám sát.

Sáu là, đặc trưng giai cấp công nhân là đại diện cho lực lượng sản xuất tiên tiến ngày càng rõ nét. Trình độ văn hóa, khoa học - kỹ thuật của giai cấp công nhân nói chung được nâng cao, nhất là giai tầng "cổ trắng" ngày càng lớn mạnh. Theo dự đoán, đến năm 2010 hoặc muộn hơn một chút, ở Trung Quốc giai tầng "cổ trắng" sẽ bắt đầu vượt quá giai tầng "cổ xanh"(9). Điều này chứng tỏ tiến trình trí thức hóa giai cấp công nhân đang diễn ra nhanh, trí thức dần dần trở thành lực lượng sản xuất tiên tiến đại biểu cho giai

(8) Xem thêm: Hứa Diệp Bình, Thạch Tú Ấn. *Sự hình thành giai cấp công nhân: chuyển biến trong thể chế và ngoài thể chế*, tr.7.

(9) Xem: Lưu Lệ Hàng. *Phân hóa quần thể và thống nhất lợi ích của giai cấp công nhân Trung Quốc đương đại*, đăng trong "Nghiên cứu chủ nghĩa xã hội", số 3 năm 2002, tr.50.

cấp công nhân, là bộ phận cấu thành chính mang tính chủ đạo của giai cấp công nhân.

Bây là, đội ngũ giai cấp công nhân không ngừng lớn mạnh, tố chất cơ bản và ý thức hiện đại ngày càng mạnh mẽ. Ngoài việc nắm bắt khoa học - kỹ thuật hiện đại, giai cấp công nhân Trung Quốc cũng được tăng cường và phổ cập các quan niệm tự do, dân chủ, bình đẳng, pháp trị, tôn trọng tri thức, tôn trọng nhân tài, tôn trọng lao động.

Nhìn chung, sự biến động của giai cấp công nhân là sự thay đổi tất yếu và mang đặc điểm của thời đại. Cụ thể được biểu hiện qua 4 đặc điểm sau:

Thứ nhất, căn nguyên của sự biến động trong giai cấp công nhân Trung Quốc là do sự phát triển của lực lượng sản xuất, thay đổi quan hệ sản xuất và cải cách mở cửa không ngừng.

Thứ hai, sự phân hóa trong đội ngũ giai cấp công nhân này là một loại phân hóa về mặt kinh tế, về mặt nghề nghiệp chứ không phải phân hóa về mặt chính trị. Sự phân hóa trong nội bộ giai cấp công nhân không phải là sản phẩm của đấu tranh giai cấp, mà là kết quả của xây dựng kinh tế xã hội chủ nghĩa và quá trình hiện đại hóa không ngừng. Sự khác biệt giữa các giai tầng trong giai cấp công nhân chủ yếu dựa trên và biểu hiện ở công việc, địa vị, quan hệ lao động, thu nhập; ngược lại, về quyền lợi chính trị và địa vị pháp luật vẫn là bình đẳng. Dù giai tầng nào hay thành viên nào trong giai cấp công nhân vẫn là giống nhau, là người lao động trong xã hội.

Thứ ba, sự biến động của giai cấp công nhân là toàn diện, sâu sắc, đa dạng. Về độ rộng, sự biến động này mang tính toàn

cực, liên quan đến mọi mặt của đời sống xã hội của giai cấp công nhân; về chiều sâu, sự biến động này mang tính sâu sắc, thâm nhập vào trong cấu trúc nội bộ của giai cấp, vào tầng giá trị quan của giai cấp; về xu thế, sự biến động này mang tính đa dạng. Xu hướng đa dạng hoá thể hiện trên nhiều khía cạnh khác nhau, như về nghề nghiệp và giai tầng, về giá trị quan, về nguồn gốc...

Thứ tư, tính bất cân bằng trong biến động ở nội bộ giai cấp công nhân. Bất cân bằng giữa các giai tầng và cá nhân thể hiện chủ yếu ở thu nhập, tri thức, trình độ khoa học - kỹ thuật, quyền lực, địa vị xã hội, ý thức chủ thể giai cấp, v.v..

Cùng với sự vận động của lịch sử, cấu trúc của giai cấp công nhân đã có những thay đổi vô cùng to lớn. Các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác đã chỉ ra rằng, giai cấp công nhân là những người lao động làm thuê, là người vô sản, chủ yếu là chỉ công nhân công nghiệp. Trong giai đoạn hiện nay, khái niệm giai cấp công nhân ở Trung Quốc có ngoại diên rất rộng lớn. Họ không chỉ là "công nhân viên chức" như trước nữa, mà bao gồm toàn bộ những người lao động lấy lương làm thu nhập chính. Đây cũng là sự trở về với khái niệm "người lao động làm thuê" của C.Mác. Về mặt hình thức, khái niệm "người thu nhập bằng lương" có ý nghĩa tương đồng (loại tỷ) với khái niệm giai cấp công nhân của các nhà kinh điển. Tuy nhiên, giai cấp công nhân đương đại có vô vàn tình hình mới, đặc điểm mới, đặc biệt là do phân hóa các giai tầng trong nội bộ giai cấp công nhân mà địa vị, chức năng của công nhân trong các giai tầng khác nhau cũng rất khác nhau. □